

Prof. zw. dr hab. Andrzej Drwiłło
Katedra Prawa Finansowego i Finansów
Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu
Im. Eugeniusza Kwiatkowskiego
W Gdyni

Recenzja

rozprawy doktorskiej magistra Tomasza Kneпки pt. **Rola Europejskiego Banku Centralnego w zapewnieniu stabilności finansowej rynku wewnętrznego Unii Europejskiej**, promotor dr hab. Anna Maria Jurkowska-Zeidler, prof. UG, Gdańsk 2016, s.322

I

W nawiązaniu do zmian zachodzących w przepisach obowiązującego prawa coraz większe zainteresowanie budzą te regulacje prawne, które dotyczą instytucji unijnych. Jednym z przykładów owego zjawiska jest recenzowana dysertacja doktorska poświęcona ważnej instytucji bankowej, jaką jest Europejski Bank Centralny. Ogólnie oceniając wybór tematu rozprawy doktorskiej należy stwierdzić jednoznacznie trafność jego wyboru i prawidłowość jego sformułowania. Jest to temat z dziedziny publicznego prawa bankowego o szerokim zakresie, ponieważ dotyczy centralnej instytucji bankowej działającej na obszarze Unii Europejskiej. W polskiej literaturze dotyczącej Europejskiego Banku Centralnego można odnaleźć kilkanaście publikacji na temat tej instytucji bankowej. Są to po części opracowania oparte na wcześniej obowiązujących regulacjach prawnych. Wśród autorów zajmujących się problematyką unijnego banku centralnego występują zwłaszcza Bednarczyk J., Fedorowicz M., Jurkowska-Zeidler A., Machelski T., Mazur D.M., Mazur M. J., Pawłowski L., Pyka I., Szpringer Z., Wierzba R. Tematem najbardziej zbliżonym do tytułu rozprawy doktorskiej jest opracowanie Machelskiego T. pt.: Rola Europejskiego Banku Centralnego w ramach instytucjonalnych uwarunkowań stabilności finansowej Unii Gospodarczej i Walutowej [w:] *Finanse Unii Europejskiej, Studia Biura Analiz Sejmowych*, nr 3 (2012). Recenzowane

opracowanie jest jednak bardziej wnikliwe, rzetelnie przygotowane oraz oparte na aktualnie obowiązujących przepisach prawnych. Nie bez znaczenia jest też fakt podjęcia się roli promotora przez prof. Jurkowską-Zeidler A., która od kilku lat skutecznie zajmuje się problematyką bezpieczeństwa unijnego rynku finansowego, w tym Europejskim Bankiem Centralnym, będącym ważnym ogniwem owego rynku. Podjęcie się roli promotora ocenianej rozprawy doktorskiej przez prof. Jurkowską-Zeidler A. jest, w moim przekonaniu, gwarancją dobrego pod względem naukowym poprowadzenia owej dysertacji i stawiania przed doktorantem wysokich wymogów.

Na uwagę zasługuje nie tylko trafne ujęcie tematu dysertacji doktorskiej, lecz również prawidłowa jego konstrukcja. Z przyjętego tematu jednoznacznie wynika, że intencją Autora jest pokazanie roli, którą spełnia i powinien spełniać w przyszłości Europejski Bank Centralny w zapewnieniu stabilności finansowej na unijnym rynku wewnętrznym. Po zapoznaniu się z treścią rozprawy doktorskiej mogę stwierdzić, że Autor doskonale poznał problematykę objętą tematem tej pracy, umiejętnie uporządkował jej treść, trafnie sformułował oceny roli unijnego banku centralnego w odniesieniu do stabilności finansowej rynku wewnętrznego Unii Europejskiej. Zagadnienia dotyczące unijnej bankowości, a zwłaszcza najważniejszej instytucji owej bankowości są ciągle aktualne i trudne. Jest to również argument przemawiający na korzyść recenzowanej rozprawy doktorskiej.

II

Zaletą recenzowanej rozprawy doktorskiej jest też jej struktura. W pełni została ona podporządkowana celowi badawczemu, czyli pokazaniu roli unijnego banku centralnego w zapewnieniu stabilności finansowej rynku wewnętrznego Unii Europejskiej. Zadanie, którego podjął się Autor dysertacji doktorskiej nie jest łatwe, ponieważ na stabilność finansową wspomnianego rynku wpływa (bezpośrednio i pośrednio) wiele instytucji i zjawisk ekonomicznych oraz społecznych. Struktura pracy doktorskiej jest bardzo prosta. W jej ramach występują zaledwie trzy rozdziały oraz wnioski końcowe. Każdy z rozdziałów jest odpowiednio rozbudowany. Charakteryzują się one przejrzystością i precyzyjnością. Są to ważne cechy tej interesującej i wartościowej pracy naukowej. Ponadto występuje pełna

zgodność treści pracy z jej tematem. Autorowi udało się uniknąć podejmowania rozważań, które nie mają większego związku z tematem rozprawy.

Doktorant formułuje istotne dla tematu rozprawy doktorskiej tezy badawcze, jasno określa cel dysertacji, przyjmuje dobrze sformułowane założenia podstawowe, a także stawia pewne pytania problemowe, na które odpowiedzi odnajdujemy w recenzowanym opracowaniu naukowym. Na podkreślenie zasługują tezy badawcze. Autor przyjmuje, po pierwsze, że stabilność finansowa jest strategicznym celem Europejskiego Banku Centralnego, po drugie, iż unijne władze monetarne są jedynym gwarantem skutecznego wspierania stabilności finansowej rynku wewnętrznego Unii Europejskiej, po trzecie, iż Europejski Bank Centralny jest strategiczną instytucją Europejskiej Unii Bankowej. Tezy te są weryfikowane w treści rozprawy, między innymi w drodze odpowiedzi autorskich na pytania problemowe. Świadczą one o dużej dojrzałości pisarskiej Autora w fazie przygotowania i ostatecznego opracowania rozprawy doktorskiej.

Zwrócić trzeba także uwagę na jeszcze jedną cechę recenzowanego opracowania. Praca jest napisana poprawnie pod względem językowym. Występują nieliczne i drobne usterki stylistyczne. Są one łatwe do wyeliminowania w późniejszym okresie, gdyby Autor zdecydował się na opublikowanie rozprawy doktorskiej. Prezentowany tekst jest komunikatywny. Nie występują fragmenty niejasne, czy zagmatwane. Autor ma już pewne doświadczenie pisarskie. W jego dorobku naukowym dostrzec trzeba kilka publikacji, w tym artykułów dotyczących unijnej bankowości.

Na ogólny obraz rozprawy doktorskiej pewien wpływ mają również metody pracy naukowej. Doktorant wskazuje na dwie podstawowe metody: dogmatyczno-prawną i historyczno-prawną. Na pierwszym miejscu stawia metodę dogmatyczno-prawną. Na tej metodzie oparta jest treść całego opracowania. Sprowadza się ona głównie do analizy tekstów prawnych dotyczących Europejskiego Banku Centralnego. Dużo mniejsze znaczenie przypisuje metodzie historyczno-prawnej. Jest ona swego rodzaju uzupełnieniem metody dogmatyczno-prawnej. W dużym stopniu, niekiedy nadmiernym, eksponowane są rozważania dotyczące minionego kryzysu finansowego w świecie i roli unijnego banku centralnego w minimalizowaniu skutków owego kryzysu na gruncie europejskim. Autor nie wspomina o zastosowaniu innych metod badawczych, mimo że można je dostrzec w treści pracy. Niewątpliwie posługuje się także metodą analityczną i syntetyczną. Czyni to niejako intuicyjnie. Metodologia pracy naukowej jest dziedziną ważną. Wymaga świadomej i dogłębnej znajomości wszystkich metod naukowych oraz rozważenia ich wartości dla

konkretnych badań. Znajomość i właściwe wykorzystanie metod naukowych z reguły świadczą o dobrym warsztacie naukowym.

III

Rozdział pierwszy rozprawy doktorskiej poświęcony został ogólnym rozważaniom dotyczącym bankowości centralnej i Europejskiego Banku Centralnego. Treść tego rozdziału jest znacznie bogatsza, aniżeli wynikałoby to z jego tytułu. W tytule tego rozdziału wyeksponowane zostały cele Europejskiego Banku Centralnego, natomiast na wielu stronach Autor omawia i analizuje liczne i ważne zagadnienia poczynając od zarysu historii bankowości centralnej, poprzez podstawy prawne powołania i organizacji Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego, instrumenty polityki pieniężnej Europejskiego Banku Centralnego, kwestie niezależności i odpowiedzialności owego banku i usytuowania tego banku w sieci bezpieczeństwa finansowego na obszarze unijnym. W rozdziale tym wskazane są też cele Europejskiego Banku Centralnego. Do tych celów Autor zalicza stabilność finansową i stabilność cen. Rozważania na ten temat są jednak tylko fragmentem pierwszego rozdziału. Decydując się na publikację rozprawy doktorskiej należałoby, moim zdaniem, dostosować tytuł pierwszego rozdziału do jego treści. Rozdział ten mógłby być nazwany, na przykład: Ogólne zagadnienia Europejskiego Banku Centralnego. Ten stosunkowo prosty zabieg wpłynie na większą przejrzystość i komunikatywność omawianego fragmentu doktoratu.

We wstępnych rozważaniach natury historycznej znalazły się, między innymi, istotne stwierdzenia dotyczące nie tylko ważnych banków centralnych takich jak Reichsbanku, Banku Anglii, Szwedzkiego Banku Państwowego, Centralnego Banku Federacji Rosyjskiej, Systemu Rezerwy Federalnej, ale także Europejskiego Banku Centralnego. Autor sygnalizuje rolę tego banku i jego wpływ na kondycję gospodarczą państw strefy euro. Zwraca również uwagę na instrumenty będące w dyspozycji unijnego banku centralnego oraz twierdzi, iż banki centralne są najważniejszym ogniwem w sieci bezpieczeństwa finansowego. Nie bez znaczenia są też wywody autorskie dotyczące wpływu banków centralnych poszczególnych państw członków Unii Europejskiej na Europejski System Banków Centralnych. Autor dostrzega różną rolę owych banków w zależności od tego, czy państwo członkowskie jest uczestnikiem strefy euro, czy też nie bierze udziału w owej strefie. Z tego punktu widzenia większą rolę odgrywają te

banki centralne, których państwa uczestniczą w sferze euro. Uczestniczą one w ważnych przedsięwzięciach ESBC, między innymi, w dziedzinie stosowania jednolitej polityki pieniężnej. Ważnym elementem ESBC jest Europejski Bank Centralny, który zapewnia realizację zadań podejmowanych przez ESBC. Ponadto w skład ESBC wchodzi krajowe banki centralne państw członkowskich UE oraz banki centralne niektórych innych państw. Europejski Bank Centralny i krajowe banki centralne państw członkowskich, których walutą obowiązującą jest euro zaliczane są do eurosystemu, który zajmuje się polityką pieniężną Unii Europejskiej, operacjami dewizowymi, oficjalnymi rezerwami państw strefy euro, zarządza rezerwami walutowymi EBC, wspiera systemy płatnicze.

W rozważaniach na temat celów banku centralnego Autor silnie podkreśla stabilność finansową traktowaną jako swoiście rozumiane dobro publiczne. Stabilność finansowa nie jest w literaturze przedstawiana identycznie. W uproszczeniu można przyjąć, że stabilność finansowa oznacza istnienie systemu finansowego zdolnego przeciwstawić się zjawiskom kryzysów finansowych. Istnieje wiele czynników pozwalających na ocenę istnienia, braku występowania bądź zagrożenia stabilności finansowej. Występują tu zarówno czynniki makroekonomiczne (między innymi inflacja, deficyt budżetowy, dług publiczny, napływ kapitału), jak i mikroekonomiczne (między innymi udział zadłużenia sektora prywatnego w PKB, opłacalność inwestycji, wzrost zadłużenia sektora prywatnego). W oparciu o literaturę ekonomiczną Autor przedstawia najważniejsze czynniki wpływające na stabilność finansową. Rozważania na ten temat są trafne i wzbogacające wywody z dziedziny roli banku centralnego w zapewnieniu stabilności finansowej.

Autor słusznie wskazuje, że podstawowymi celami banków centralnych jest stabilność finansowa i stabilność cen. Na ogół banki centralne jedynie wspierają stabilność finansową, ponieważ istnienie owej stabilności zależy od wielu czynników, w tym także tych, na które banki centralne nie mają wpływu. W związku z tym problematyczne wydaje się traktowanie stabilności finansowej i stabilności cen za równorzędne cele banku centralnego. Autor nie tylko dostrzega zjawisko zróżnicowanej wartości celów banku centralnego, ale nadto podziela pogląd, iż stabilność cen jest warunkiem, ale nie gwarantem stabilności systemu finansowego. W pełni podzielam to stanowisko. Jego przyjęcie przekonuje o tym, że Doktorant bardzo wnikliwie prześledził wywody różnych autorów dotyczące roli banków centralnych, potrafił wskazać najcenniejsze uwagi i oceny dotyczące relacji między stabilnością cen, a stabilnością systemu finansowego. W świetle tych rozważań niezrozumiałe jest przytoczenie stanowiska zaczerpniętego z literatury, że zasadne wydaje się obciążenie *explicite* banku centralnego odpowiedzialnością za stabilność finansową (s. 38). Z tekstu rozprawy doktorskiej wynika, że

Doktorant podziela ów pogląd. Obciążanie banków centralnych odpowiedzialnością za stabilność systemu finansowego nie wydaje się trafne. Do tego stanowiska wrócę w dalszej części recenzji.

Część wywodów rozdziału I wydaje się chaotyczna, ponieważ przeplatają się zagadnienia dotyczące stabilności finansowej z źródłami dotyczącymi owej stabilności (raportów, artykułów, opracowań badawczych). Właściwym miejscem dla źródeł stabilności finansowej jest margines pracy doktorskiej, a nie zasadniczy tekst. Wyłączenie owych rozważań z podstawowego tekstu znacząco wpłynęłoby na przejrzystość opracowania.

W oparciu o obowiązujące regulacje prawne przedstawione zostały też kompetencje Europejskiego Banku Centralnego, czyli kompetencje prawotwórcze, konsultacyjne, opiniodawcze, monetarne, dewizowe i nadzorcze. Autor przedstawia w zarysie działania EBC w zakresie owych kompetencji. W tym fragmencie pracy nie zostały jednak przedstawione kompetencje nadzorcze.

Doktorant nie poprzestaje na rozważaniach dotyczących kompetencji EBC, lecz przedstawia również instrumenty polityki pieniężnej owego banku. Specyficzną cechą polityki pieniężnej unijnego banku centralnego jest, zdaniem Autora, wspieranie polityki gospodarczej wszystkich państw członkowskich. Polityka pieniężna EBC obejmuje zaś wyłącznie państwa członkowskie strefy euro. W świetle statutu ESBC i EBC instrumentami polityki pieniężnej są zwłaszcza operacje otwartego rynku i rezerwy obowiązkowe. Najważniejszą rolę odgrywają operacje otwartego rynku. Ich celem jest regulowanie płynności międzybankowego rynku pieniężnego. W ramach tych operacji bank kupuje bądź sprzedaje papiery wartościowe. Rodzaje operacji otwartego rynku zostały przedstawione wnikliwie i jasno. Świadczy to dobrze o zamiarze wyjaśnienia, analizowania i oceny owych operacji w działalności unijnego banku centralnego.

Zdaniem Autora fundamentalne znaczenie dla prowadzenia skutecznej polityki pieniężnej ma niezależność unijnego banku centralnego. Przedstawiona została ona w kilku płaszczyznach (funkcjonalnej, personalnej, finansowej i instytucjonalnej). Każda z tych płaszczyzn niezależności została poprawnie przedstawiona. Niekiedy niezależność unijnego banku centralnego jest naruszana. Przykładem tego typu zjawiska jest wykorzystanie instytucji pożyczkodawcy ostatniej instancji w celu łagodzenia skutków kryzysu finansowego.

Jednym z istotnych problemów poruszanych w rozprawie doktorskiej jest odpowiedzialność unijnego banku centralnego za politykę pieniężną. Powstaje pytanie, czy ów bank ponosi odpowiedzialność z tytułu prowadzonej przez siebie polityki pieniężnej wobec państw strefy euro i jakie są konsekwencje prawne nieskutecznej polityki pieniężnej. Problem

odpowiedzialności unijnego banku centralnego za politykę pieniężną jest niezwykle trudny. Łączy się on z koniecznością precyzyjnego określenia celów owej polityki i stosowanych instrumentów. Na gruncie przepisów unijnych brakuje regulacji prawnych, które określałyby sankcje z tytułu nieosiągnięcia celów polityki pieniężnej EBC. Odpowiedzialność unijnego banku centralnego w tej dziedzinie nie ma sformalizowanego i skonkretyzowanego charakteru. Sprowadzanie owej odpowiedzialności do obowiązku wyjaśniania *ex post* racji polityki pieniężnej i interpretowania jej wyników (s. 85) jest nieporozumieniem. Trzeba jasno stwierdzić, że odpowiedzialność z tego tytułu nie została prawnie uregulowana. Obowiązek dokonywania sprawozdań (raportów), organizowanie konferencji prasowych, podawanie do publicznej wiadomości decyzji Rady Prezesów świadczy jedynie o zamiarze stworzenia przejrzystości działań unijnego banku centralnego w zakresie polityki pieniężnej, a nie jego odpowiedzialności z tytułu realizacji owej polityki. Doktorant wprowadzie rozróżnia kilka rodzajów odpowiedzialności EBC za niewykonanie lub niewłaściwe wykonanie zadań z zakresu polityki pieniężnej, nie podaje jednak o jakie zadania konkretnie chodzi, a ponadto nie wskazuje żadnego chociażby przykładu odpowiedzialności sądowej, finansowej i personalnej. Generalnie ogranicza się do stwierdzenia, że organy EBC są organami kolegialnymi i zbiorowo ponoszą odpowiedzialność za realizację swoich zadań. Nie jest to satysfakcjonujące.

W rozważaniach na temat miejsca Europejskiego Banku Centralnego w sieci bezpieczeństwa finansowego Autor zwraca uwagę na funkcję pożyczkodawcy ostatniej instancji. Rozpatruje ją zarówno w ujęciu globalnym, jak i indywidualnym. Słusznie stwierdza, że EBC nie dysponuje prawnymi podstawami do działań jako pożyczkodawca ostatniej instancji wobec banków centralnych państw członkowskich. Zwraca uwagę ogólne stwierdzenie, że unijny bank centralny wspiera stabilność finansową jednolitego rynku finansowego. Z punktu widzenia oceny roli banku centralnego w zapewnieniu stabilności finansowej należałoby wskazać rozwiązania prawne zapewniające ową stabilność bądź zaproponować autorskie instrumenty gwarantujące w przyszłości stabilność finansową. Zbyt dużo miejsca Autor poświęca rozważaniom na temat roli unijnego banku centralnego w zwalczaniu kryzysu finansowego, co należy już do historii, a zbyt mało miejsca poświęca obecnej i przyszłej sytuacji finansowej Unii Europejskiej.

Rozdział drugi rozprawy doktorskiej poświęcony jest zadaniom Europejskiego Banku Centralnego w odniesieniu do zapobiegania i zarządzania kryzysem finansowym. W dużym stopniu są to rozważania mające odniesienie do przeszłości. Autor podaje kilka definicji kryzysu finansowego, przedstawia przyczyny występowania kryzysu finansowego, fazy kryzysu finansowego oraz podkreśla rolę banków centralnych w przeciwdziałaniu skutkom

takiego kryzysu. Słuszna jest uwaga autorska, że w warunkach kryzysu finansowego zapoczątkowanego w roku 2007 zabrakło systemowego nadzoru bankowego (makroostrożnościowego). Nie wnoszę zastrzeżeń dotyczących oceny przyczyn tego globalnego kryzysu.

Część wywodów Doktoranta dotyczy nadzoru finansowego, jego istoty i roli. Rozważania na ten temat są poprawne. Poparte są licznymi pozycjami literaturowymi. Ponadto Autor przedstawia argumenty przemawiające zarówno za integracją nadzoru bankowego z bankiem centralnym, jak i argumenty przeciwnie. Świadczy to o zamiarze bardziej wszechstronnego opisu owych relacji. Wywody na ten temat uzupełnia charakterystyką różnych rozwiązań praktycznych (zwłaszcza Norwegii, Danii, Szwecji, Finlandii, Wielkiej Brytanii) dotyczących nadzoru nad rynkami finansowymi. Największą efektywność nadzoru nad rynkami finansowymi dostrzega w integracji nadzoru. Ponadto przytacza i analizuje przepisy prawa unijnego dotyczące roli unijnego banku centralnego w zakresie współpracy między bankami centralnymi i organami nadzoru w odniesieniu do nadzoru ostrożnościowego i stabilności finansowej.

Dużą wagę Autor przywiązuje do przedstawienia i analizy Europejskiego Systemu Nadzoru Finansowego. Jego rozważania dotyczą zarówno nadzoru mikroostrożnościowego, jak i makroostrożnościowego, w tym również usytuowania unijnego banku centralnego w ramach nadzoru makroostrożnościowego. Europejski Bank Centralny nie uzyskał jednak legitymacji prawnej do sprawowania nadzoru nad rynkiem finansowym. Jego działania mają charakter wspierający Europejską Radę Ryzyka Systemowego, która sprawuje nadzór nad unijnym systemem finansowym. Jedną z refleksji autorskich jest uznanie, że Europejski Bank Centralny wspierając działania ERRS w dziedzinie utrzymania stabilności finansowej staje się również odpowiedzialny za stabilność finansową Unii Europejskiej. Jest to, moim zdaniem, zbyt daleko posunięta wypowiedź. Nie można bezpośrednio przypisać odpowiedzialności unijnego banku centralnego za stabilność finansową na obszarze unijnym. EBC jest jednym z ogniw odgrywających pewną rolę w zapewnieniu stabilności finansowej, ale nie jest to ogniwo pierwszoplanowe. Taką tezę można postawić analizując kompetencje owego banku. Jego rola jest ważna jedynie w zakresie wspierania a nie utrzymania stabilności finansowej na terytorium unijnym. Szeroko zostały przedstawione również zadania ERRS, jej struktura i praktyczne działania (przeeglądy ryzyka systemowego, zalecenia, ostrzeżenia). Przedmiotem analizy jest też Europejski Urząd Nadzoru Bankowego, jego zadania i kompetencje.

Jednym z kontrowersyjnych problemów jest występowanie Europejskiego Banku Centralnego w roli pożyczkodawcy ostatniej instancji. Instytucja pożyczkodawcy ostatniej

instancji ma zastosowanie do sytuacji kryzysowych. Jej zasadniczym celem jest zapewnienie płynności finansowej niewypłacalnym bankom. Tego typu działania przeprowadzane są za pośrednictwem operacji otwartego rynku i operacji kredytowych. Autor ukazuje instytucję pożyczkodawcy z różnych punktów widzenia, w tym w ujęciu historycznym i doktrynalnym. Dokonuje także jej wnikliwej oceny. Uznaje, że owa instytucja jest najskuteczniejszą metodą walki z kryzysem finansowym. Szkoda tylko, że dane statystyczne dotyczące występowania EBC w roli pożyczkodawcy ostatniej instancji są fragmentaryczne. Dotyczą tylko roku 2011 i 2012 (s. 168). Nie jest to dobry obraz roli EBC jako pożyczkodawcy ostatniej instancji. Dane statystyczne z tego zakresu powinny obejmować co najmniej okres 5 lat.

Utrzymanie stabilności finansowej na rynku unijnym wymaga również odniesienia się do systemów płatniczych. EBC pełni, z mocy prawa, ważną rolę w zakresie przyczyniania się do sprawnego działania systemów płatniczych. Należy zwrócić uwagę na działania nadzorcze unijnego banku centralnego w odniesieniu do systemu rozliczeniowego pod nazwą TARGET w zakresie rozliczeń transgranicznych, systemu transgranicznego EUR.O-1, systemu płatniczego dla transakcji walutowych CLS, systemu SWIFT oraz systemu T2S. Europejski Bank Centralny jest uprawniony do uregulowań prawnych systemów płatniczych strefy euro. Wymienione systemy rozliczeniowe zostały naświetlone w niezbędnym dla tematu rozprawy doktorskiej zakresie. Należy zauważyć, że systemy płatnicze mogą być przedmiotem odrębnych analiz i opracowań naukowych.

Nie bez znaczenia dla realizacji podstawowych zadań Europejskiego Banku Centralnego ma działalność informacyjna. Sygnały informacyjne tego banku dotyczą przede wszystkim uczestników unijnego rynku finansowego. Podstawowymi dokumentami zawierającymi informacje na temat zagrożeń dla stabilności cen i analizę unijnej sytuacji gospodarczej są Biuletyn Miesięczny i Przegląd Stabilności Finansowej. ESBC i EBC zobowiązane są również do opracowywania kwartalnych sprawozdań ze swej działalności. Autor zajmuje się nie tylko działalnością informacyjną EBC, ale także, wykraczając nieco poza przyjęty temat rozprawy doktorskiej, problemem przejrzystości w działalności banków centralnych.

Europejski Bank Centralny można zaliczyć do jednej z najważniejszych instytucji finansowych współczesnego świata. Jego działania skoncentrowane są przede wszystkim na unijnym obszarze finansowym. Dotyczą one polityki pieniężnej sfery euro, działań w ramach Eurosystemu (zatwierdzania emisji unijnej waluty (euro)). Ponadto kompetencje EBC dotyczą współpracy międzynarodowej (art. 138 TFUE) w celu zapewnienia odpowiedniej pozycji euro w ramach międzynarodowego systemu walutowego. Na podkreślenie zasługuje zwłaszcza

współpraca EBC z Międzynarodowym Funduszem Walutowym, Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz Bankiem Rozrachunków Międzynarodowych. Charakter i zakres owej współpracy został przedstawiony w sposób przejrzysty i wystarczający dla przyjętego tematu dysertacji doktorskiej.

W recenzowanej rozprawie doktorskiej Autor ukazuje również Europejski Bank Centralny jako instytucję Europejskiej Unii Bankowej. Punktem wyjścia dla rozważań na ten temat jest przedstawienie genezy i konstrukcji Europejskiej Unii Bankowej. Jej powołanie związane było z zagrożeniem stabilności finansowej w strefie euro. Kluczową instytucją wspomnianej unii bankowej jest EBC, który posiada kompetencje nadzorcze nad instytucjami kredytowymi. Nadzorem objętych jest około 1200 banków, w tym co najmniej trzy największe banki każdego z państw należących do UE. Elementem unijnego nadzoru bankowego jest też Europejski Mechanizm Stabilności. Jego zadaniem jest wsparcie finansowe państw strefy euro.

Przedmiotem rozprawy doktorskiej są również zagadnienia jednolitego nadzoru bankowego. Wiąże się to z zamiarem wzmocnienia skuteczności działań nadzorczych. Doktorant słusznie wiąże zadania nadzorcze EBC z regulacjami prawa unijnego, w myśl których Rada UE może powierzyć EBC szczególne zadania dotyczące nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi. Tego typu rozwiązanie prawne służy wzmocnieniu stabilności finansowej UE. W dziedzinie nadzoru bankowego trzeba dostrzec występowanie zjawiska dwutorowości, ponieważ obok nadzoru sprawowanego przez EBC występuje jeszcze nadzór banków centralnych państw członkowskich. Szkoda, że Doktorant nie odniósł się do tego zjawiska. Warto powiązać ową dwutorowość nadzoru bankowego z jego skutecznością i kosztami. Autor ogranicza się do wskazania zarówno zalet, jak i wad umiejscowienia nadzoru bankowego w EBC i uznaje ostatecznie, że jest to rozwiązanie słuszne, które może przynieść wiele korzyści rynkowi wewnętrznemu UE (s. 230). Wniosek ten jest zbyt enigmatyczny. Brak jest też aktualnej oceny nadzoru sprawowanego przez EBC.

Najnowszym rozwiązaniem prawnym jest jednolity mechanizm restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków. Mechanizm ten powiązany jest z działalnością EBC, który pełni funkcje nadzorcze wobec banków. Autor koncentruje się na przedstawieniu instrumentów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków i roli EBC w realizacji tej procedury. W związku z tym utworzony został jednolity fundusz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków oraz zmieniono przepisy prawne dotyczące gwarantowania depozytów. Mechanizm gwarantowania depozytów bankowych wiąże się z utworzeniem odrębnego funduszu. Autor nie wskazuje na ścisłe związki instytucji gwarantowania depozytów bankowych z działalnością EBC.

Szczególną instytucją prawa unijnego jest Europejski Mechanizm Stabilności. Jest on międzynarodową instytucją finansową. Jego zasadniczym celem jest udzielanie pomocy finansowej państwom strefy euro. Działa od niedawna. W toku jego działalności należy odnotować emisję obligacji w celu pozyskania środków pieniężnych służących zasileniu hiszpańskiego sektora bankowego. EBC nie ma ściśle skonkretyzowanych zadań w odniesieniu do Europejskiego Mechanizmu Stabilności. Nie wyklucza to jednak podejmowania kroków polegających na współdziałaniu obu instytucji w ramach troski unijnego banku centralnego o zapewnienie stabilności finansowej na rynku wewnętrznym UE.

Recenzowana praca doktorska kończy się dobrze sformułowanymi wnioskami. Doktorant uznaje, że utrzymanie stabilności cen (monetarnej) przez EBC straciło na znaczeniu, a stabilność finansowa, która była pochodnym celem tego banku stała się celem strategicznym. Postrzega on stabilność finansową jako dobro wspólne, przy czym należałoby odnieść ją do państw członkowskich Unii Europejskiej, a nie całej Europy. Ogólnym wnioskiem zawartym w końcowej części rozprawy doktorskiej jest uznanie wagi informacji dla realizacji zadań unijnego banku centralnego. Zdaniem Autora informacje o kondycji finansowej dużych banków (grup bankowych) pozyskane w ramach pełnienia bankowych funkcji nadzorczych wpływają na efektywność nadzoru makroostrożnościowego. Trudno nie zgodzić się z tą refleksją. Działania unijnego banku centralnego dotyczą również sytuacji szczególnych i stosowania spektakularnych rozwiązań. W warunkach kryzysu finansowego bank ten stał się bankiem ostatniej instancji. Awaryjnie wspierał banki państw strefy euro. Nie był jednak do tego prawnie umocowany. Dużą wagę Autor przywiązuje, nie bez racji, do polityki informacyjnej EBC. Twierdzi nawet, że owa polityka może być instrumentem skuteczniejszym od realnych działań unijnego banku centralnego. Twierdzenia tego nie poparł jednak żadnymi dowodami. Dużą przesadą jest też uznanie, że uczestnictwo władz EBC w seminariach i konferencjach dotyczących rynku finansowego są ważne dla stabilności rynku finansowego. Należy wyraźnie podkreślić, że na stabilność finansową wewnętrznego rynku Unii Europejskiej wpływa wiele czynników i instytucji, w tym także dostrzegalny jest znaczący wpływ EBC. Trafne są spostrzeżenia autorskie dotyczące znaczenia funkcji nadzorczej unijnego banku centralnego.

IV

Recenzowaną rozprawę doktorską mgr Tomasza Kneпки pt.: *Rola Europejskiego Banku Centralnego w zapewnieniu stabilności finansowej rynku wewnętrznego Unii Europejskiej* oceniam jednoznacznie pozytywnie. Z głębokim przekonaniem stwierdzam, że spełnia ona wymogi stawiane tego rodzaju opracowaniom w całej rozciągłości. Stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego z zakresu prawa unijnego, a zwłaszcza unijnego prawa bankowego. Autor rzetelnie przeprowadził badania naukowe objęte tematem rozprawy doktorskiej, wnikliwie, a niekiedy krytycznie podszedł do kompetencji unijnego banku centralnego, wykorzystał polską i obcojęzyczną literaturę w sposób godny zauważenia, dokonał trafnej interpretacji unijnego prawa banku centralnego, sformułował cenne i dobrze uzasadnione wnioski końcowe. Biorąc pod uwagę wyżej przedstawione przesłanki recenzyjne, a także obowiązujące przepisy ustawy o stopniach naukowych wnoszę o dopuszczenie pracy doktorskiej do publicznej obrony.

Prof. zw. dr hab. Andrzej Drwiłło

